

Shivaji University Kolhapur

Sub : Philosophy

C.B.C.S.

B.A. – Part – III (Syllabus)

From – 2020 – 2021 to Onward

Unit and No. of Lectures

Unit	No.of Lectures
1	No.of Lectures - 15
2	No.of Lectures - 15
3	No.of Lectures - 15
4	No.of Lectures - 15

Equivalence in Accordance with Titles and contents of paper (for revised syllabus)

Sr.	Sem No.	Paper No.	Title of Old Paper	Sem No.	Paper No.	Title of New Paper (C.B.C.S.)
1	V	VII	System of Indian Philosophy (Part I)	V	VII	System of Indian Philosophy (Part I)
2	V	VIII	Western Philosophy (Modern)	V	VIII	Western Philosophy (Modern)
3	V	IX (a) IX (b)	Traditional Logic or Symbolic Logic (Propositional Logic)	V	IX (a) IX (b)	Traditional Logic or Symbolic Logic
4	V	X (a) X (b)	Philosophy of Religion (Part I) or Philosophy of Saints (Part I)	V	X (a) X (b)	Philosophy of Religion (Part I) or Philosophy of Saints (Part I)
5	V	XI (a) XI (b)	Contemporary Philosophy (Indian) or Philosophy of Education (Part I)	V	XI (a) XI (b)	Contemporary Philosophy (Indian) or Philosophy of Education (Part I)
	VI	XII	System of Indian Philosophy (Part II)	VI	XII	System of Indian Philosophy (Part II)
	VI	XIII	Western Philosophy (Recent)	VI	XIII	Western Philosophy (Recent)
	VI	XIV (a) XIV (b)	Scientific Method or Symbolic Logic (Predicate Logic)	VI	XIV (a) XIV (b)	Scientific Method or Symbolic Logic
	VI	XV (a) XV (b)	Philosophy of Religion (Part II) or Philosophy of Saints (Part II)	VI	XV (a) XV (b)	Philosophy of Religion (Part II) or Philosophy of Saints (Part II)
	VI	XVI (a) XVI (b)	Contemporary Philosophy (Western) or Philosophy of Education (Part II)	VI	XVI (a) XVI (b)	Contemporary Philosophy (Western) or Philosophy of Education (Part II)

Shivaji University, Kolhapur

**B.A.Part III
PHILOSOPHY**

Nature of Question Papers for all papers (excluding Logic)

Total Marks 40
Time - 2 hours

		Mark
Q.1	Complete the following sentences by choosing correct alternative	5
Q.2	Write short answers (any 3) (out of 5)	15
Q.1	Answer the questions fully (any 2) (out of 3)	20

शिवाजी विद्यापीठ
बी.ए.भाग - ३ तत्त्वज्ञान
सर्व पेपर्स - सेमिस्टरसाठी (अपवाद तर्कशास्त्र)

गुण- ४०
वेळ- २ तास

		Mark
प्रश्न 1	खाली दिलेल्या पर्यायांमधून योग्य पर्याय निवडून विधाने पूर्ण करा	गुण 5
प्रश्न 2	थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतीही 3) (5 पैकी)	गुण 15
प्रश्न 3	खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा (3 पैकी 2)	गुण 20

PHILOSOPHY (Special) Paper - VII
Systems of Indian Philosophy (Part-I)
Semester – V

(Note:- The heterodox systems (Carvaka, Jainism & Buddhism) and Advaita Vedanta being included in B.A. Part-I Philosophy course, are not included in this course.

1. Philosophy in Veda and Upanisada
 - A) Kinds and nature of Vedas & Upanishada
 - B) Vedic deities –
 - C) Upanisadic conceptions of At man and Brahman

2. Philosophy in Bhagavadgita:-
 - A) Nature & purpose of Gita, & Today's Life
 - B) Jhanayoga, Karmayoga and Bhaktiyoga
 - C) The concept of Idal Person

3. Samkhaya Darshan
 - A) The nature of Prakriti and Purusa
 - B) Evolution of Prakriti
 - C) Theory of Causation (Satkaravada)

4. Yoga Darshan
 - A) Nature of Yoga Darshan & Importacne in modern life
 - B) Astaangayoga
 - C) Place of God in Yoga Darshan

तत्त्वज्ञान (विशेष) पेपर नं. 7
भारतीय तत्त्वज्ञानातील दर्शने
सत्र - V

- 1) वेद – उपनिषदातील तत्त्वज्ञान:-
 - अ. वेद, उपनिषदे- प्रकार व स्वरूप
 - ब. वैदिक देवता-
 - ब. उपनिषदातील आत्मा व ब्रह्म संकल्पना
 - 2) श्रीमद्भगवद्गीता दर्शन :
 - अ. गीतेचे स्वरूप, प्रयोजन आणि आजचे जीवन
 - ब. ज्ञानयोग, कर्मयोग आणि भक्तियोग
 - क. आदर्श पुरुषाची संकल्पना
 - 3) सांख्य दर्शन :-
 - अ. प्रकृती व पुरुषाचे स्वरूप
 - ब. प्रकृतीची उत्क्रांती
 - क. सत्कार्यवाद
 - 4) योग दर्शन :-
 - अ. योग दर्शनाचे स्वरूप आणि आधुनिक जीवनातील महत्त्व
 - ब. अष्टांगयोग
 - क. योग दर्शनातील ईश्वराचे स्वरूप व स्थान
- Books for Readings: _
1. श्री. ह. दिक्षित :- भारतीय तत्त्वज्ञान
 2. ग. ना. जोशी :- भारतीय तत्त्वज्ञानाचा बृहद इतिहास
 3. भा. ग. कोतकर :- भारतीय तत्त्वज्ञानाची रुपरेषा
 4. पी. डी. चौधरी :- भारतीय तत्त्वज्ञानाचा इतिहास
 5. द. वा. जोग :- भारतीय सर्व दर्शन संग्रह
 6. डॉ.वेदप्रकाश डोणगावकर – भारतीय तत्त्वज्ञान

Books for Readings: _

1. Dr. S. Radhakrishnan :- Indian Philosophy Vol. I & II
2. Chartterji and Dutta :- Introduction to Indian Philosophy
3. Hirianna :- Outlines of Indian Philosophy

PHILOSOPHY (Special)
Paper No.-VIII
Western Philosophy (Modern)
Semester - V

1. Spinoza:-

- A) Theory of Knowledge
- B) Doctrine of substance, Attributes and modes
- C) Concept of Pantheism

2. Leibnitz:-

- A) Theory of monads
- B) Doctrine of Pre-established harmony
- C) Arguments for the existence of God.

3. Hume:-

- A) Objects of Human Knowledge
- B) Theory of causation
- C) Scepticism

4. Kant:-

- A) Critical Philosophy
- B) A priori synthetic Propositions
- C) Ethical theory - Gita & duty for duties sake

पेपर नं. 8
पाश्चात्य तत्वज्ञान
(आधुनिक)
सत्र – V

1) स्पिनोझा:—

- अ. ज्ञान सिध्दांत
- ब. द्रव्य, गुण आणि विकार सिध्दांत
- क. सर्वेश्वरवादाची संकल्पना

2) लायबनिज:—

- अ. चिद्गू सिध्दांत
- ब. पूर्वप्रस्तापित सुसंवादाचा सिध्दांत
- क. ईश्वराच्या अस्तित्वाविषयीचे युक्तिवाद

3) ह्यूम:—

- अ. मानवी ज्ञानाचे घटक
- ब. कारणता सिध्दांत
- क. संदेहवाद (संशयवाद)

4) कांट:—

- अ. चिकित्सक तत्वज्ञान
- ब. अनुभवपूर्व संश्लेषक विधाने
- क. नैतिक उपपत्ती—गीता आणि कर्तव्यासाठी कर्तव्य

Books for Reading:-

- 1- दि. य. देशपांडे :- अर्वाचीन पाश्चात्य तत्वज्ञान भाग 1 व 3
2. ग. ना. जोशी :- पाश्चात्य तत्वज्ञानाचा इतिहास खंड 2 व 3.
3. W.K. Wright :- A History of modern philosophy
4. D. M. Datta :- Chief currents of contemporary philosophy.
5. John Passmore:- Hundred years of Philosophy.

Books for Reference:-

- 1- दे. दे. वाडेकर :- मराठी तत्वज्ञान महाकोस खंड 1 व 2
2. G. I. Warnock :- English Philosophy since 1900
3. D.I.O. Connoz :- A critical History of Western Philosophy

Paper No.-IX (a)
Traditional Logic
Semester - V

1. Nature of Logic:-
 - A) Definition and Nature of Logic
 - B) Deductive and Inductive Inference
 - C) Proposition, Sentence and Terms

2. Classification of Propositions
 - A) Categorical Propositions
 - B) Conditional Propositions
 - C) Distribution of Terms in A,E,I,O Propositions

3. Immediate Inference:-
 - A) Opposition of Proposition
 - B) Education :- Conversion and Obversion
 - C) Proof of Inference by Immediate Inference

4. Mediate Inference:-
 - A) Categorical Syllogism
 - B) Mixed Hypothetical Syllogism
 - C) Proof of Argument by Mediate Inference

पेपर नं. 9 (अ)
पारंपारिक तर्कशास्त्र सत्र – 5

1) तर्कशास्त्राचे स्वरूप:-

- अ. तर्कशास्त्राची व्याख्या, महत्व व स्वरूप
- ब. निगामी आणि विगामी अनुमान
- क. विधान, वाक्य व पदे

2) विधानांचे वर्गीकरण:-

- अ. निरुपाधिक विधाने
- ब. सोपाधिक विधाने
- क. A, E, I, O विधानांतील पदांची व्याप्ती

3) अव्यवहित अनुमान:-

- अ. विधान प्रतियोगी अनुमाने
- ब. उत्कर्षण: परिवर्तन आणि प्रतिवर्तन
- क. अव्यवहित अनुमानाच्या साह्याने अनुमानाची सिध्दता

4) व्यवहित अनुमान

- अ. सरल संविधान
- ब. मिश्र अनुलंब संविधान
- क. व्यवहित अनुमानाच्या साह्याने युक्तिवादाची सिध्दता

अभ्यासाची पुस्तके:-

- 1. श्रीनिवास हरी दिक्षित – तर्कशास्त्र
- 2. हुत्याळकर, काळे, कावळे – सुगम तर्कशास्त्र आणि वैज्ञानिक पध्दती
- 3. नांगरे, वाघतोडे, हिरवे – पारंपारिक तर्कशास्त्र, (शिवाजी विद्यापीठ प्रकाशन)
- 4- K.T. Basantani - Introduction to Logic
- 5. Cohen and Nagel - Introduction to Logic and Scientific Method

Books for Reading:-

- 1. श्रीनिवास हरी दिक्षित – तर्कशास्त्र
- 2. हुत्याळकर, काळे, सावळे – सुगम, तर्कशास्त्र आणि वैज्ञानिक पध्दती
- 3. नांगरे, वाघमोडे, हिरवे – पारंपरिक तर्कशास्त्र, (शिवाजी विद्यापीठ, प्रकाशन)
- 4. K. T. Basantani - Introduction to Logic
- 5. Cohen and Nagel - Introduction to Logic and Scientific Method.

Books for Reference

- 1. प्रा. मुकुंद कदम – सुलभ तर्कशास्त्र
- 2. डॉ. ज. रा. दामोळे – वैज्ञानिक पध्दती

3. नांगरे, पिटके, फरतारे,
वाघमोडे व हिरवे
4- Gupta S.P.
5- Hirawe, Pitake &
Dr. (Smt.) Patankar
- वैज्ञानिक पध्दती
(शिवाजी विद्यापीठ, प्रकाशन)
- Logic and Scientific Method
- Scientific Method
(Shivaji University Publication)

Paper No.-IX (b)
Symbolic Logic
Semester - V
(Propositional Logic)

1. Nature of Logic:-
 - A) Definition, Logic as a formal science of inference
 - B) Deductive and inductive inference
 - C) Categorical Propositions
2. Symbolization of Propositions and Basic Truth-tables:-
 - A) Simple and Compound Propositions
 - B) Symbolization of Propositions Propositional variables, Propositional constants and Propositional connectives.
 - C) Basic Truth-tables of Negation, Conjunction, Disjunction, Implication and Equivalence.
3. Decision Procedure for Testing the Statement forms:-
 - A) Truth-table Method
 - B) Shorter Truth-table Method
 - C) Truth Tree Method
4. Formal Proof:-
 - A) Rules of inference and Rules of Replacement
 - B) Method of Direct Proof, Conditional Proof and Indirect Proof.
 - C) Proofs of Tautologies by conditional Proof and Indirect Proof.

पेपर नं. 9 (ब)
सांकेतिक तर्कशास्त्र (विधानीय तर्कशास्त्र)
सत्र - 5

1. तर्कशास्त्राचे स्वरूप:-

- अ. व्याख्या, तर्कशास्त्र- अनुमानाचे एक आकारिक शास्त्र
- ब. निगामी व विगामी अनुमान
- क. निरुपाधिक विधाने

2. विधानांचे चिन्हांकन आणि मूलभूत सत्यता कोष्टके:-

- अ. साधी आणि संयुक्त विधाने
- ब. विधानांचे चिन्हांकन-विधानीय चरे, विधानीय अचरे आणि विधानीय संयोजक
- क. निषेधन, संधी, वैकल्पिक, सोपाधिक व सममुल्य विधानांची मूलभूत सत्यता कोष्टके.

3. विधानबंधाची सत्यासत्यता तपासण्यासाठी निर्णय प्रक्रिया:-

- अ. सत्यता कोष्टक पध्दती
- ब. लघु-सत्यता कोष्टक पध्दती
- क. सत्यता वृक्ष पध्दती

4. आकारिक सिध्दता:-

- अ. अनुमानाचे नियम व पर्यायणाचे नियम
- ब. प्रत्यक्ष सिध्दता पध्दती सोपाधिक सिध्दता पध्दत व अप्रत्यक्ष सिध्दता पध्दत
- क. सर्वदासत्व विधानांची सोपाधिक व अप्रत्यक्ष पध्दतीने सिध्दता

Books for Study:-

1. Copi I.M. Symbolic Logic V Edn. Macmillan Publishing Co.London, New York.
2. Rich Elaine, Knight Kevin, Artificial Intelligence 2nd ed. Tata MC Graw Hill, 1995
3. डॉ. सु. शि. बारलिंगे, डॉ. मो. प्र. मराठे :- तर्करेखा भाग 1 व 2
4. प्रा. मे. पुं. रेगे, आकारिक तर्कशास्त्र, कॉटिनेंटल प्रकाशन, पुणे (परीक्षेच्या दृष्टीने या पुस्तकातील देवनागरीमधील प्रतिकांचे उदा. क, ख, ग यांचे रुपांतर रोमन प्रतिकांमध्ये म्हणजेच च् फ ए त मध्ये केले जातील.)
5. डॉ. बी. आर. जोशी, प्रा. एस. व्ही. कुलकर्णी
प्रा. इ. आर. मठवाले - 'तर्कविद्या' भाग- 1 व 2

Books for Reference:-

1. Huges and Londey :- Elements of Logic
2. Basson and O Conner, Introduction to symbolic Logic
3. प्रा. दि. य. देशपांडे :- सांकेतिक तर्कशास्त्र
4. प्रा. व्ही. व्ही. अकोलकर :- तर्कदीपिका
5. Korde and Sawant :- Elements of Logic
6. K. B. Nangare,

Dr. P. B. Chougule,
R. V. Pharatare

:- Modern Logic
(Shivaji University Publication)

Paper No.-X (a)
Philosophy of Religion (Part - I)
Semester - V

1. Nature of Philosophy of Religion:-
 - A) Definition, Nature and Scope of Philosophy of Religion
 - B) Relation of Philosophy of Religion of Religion
 - C) Philosophy of Religion & God.
2. Nature of Religion:-
 - A) Definition and meaning of religion.
 - B) Classification of Religion- Tribal, National and Universal religion.
 - C) Dharma & Present situation
3. Theories of Religion:-
 - A) Animism, Supernaturalism
 - B) Collectivism, Primitive monotheism
 - C) Ancestor – Cult, Anachronism
4. Aspects of Religion:-
 - A) Morality and Science
 - B) Prayer and Worship
 - C) Customs & Traditions

बी.ए.भाग-3 तत्त्वज्ञान (विशेष)
पेपर नं.10 (अ)
धर्माचे तत्त्वज्ञान (भाग - 1)
सत्र - V

1. धर्माच्या तत्त्वज्ञानाचे स्वरूप :
 - अ) व्याख्या, स्वरूप आणि व्याप्ती
 - ब) धर्माचे तत्त्वज्ञान आणि धर्म यांतील संबंध
 - क) धर्माचे तत्त्वज्ञान आणि ईश्वर
2. धर्माचे स्वरूप :
 - अ) धर्माची व्याख्या आणि अर्थ
 - ब) धर्माचे वर्गीकरण – टोळी धर्म, राष्ट्रीय धर्म आणि विश्वधर्म
 - क) धर्म आणि सद्यस्थिती

3. धर्माविषयक उपपत्ती :
 - अ) जीववाद— अलौकिक शक्तीवाद
 - ब) समुदाय श्रध्दावाद— प्राथमिक एकेश्वरवाद
 - क) पितृपूजावाद— वस्तुविपर्यासवाद
4. धर्माचे अंगे :
 - अ) नीती आणि विज्ञान
 - ब) प्रार्थना आणि पूजा
 - क) चालिरीती व परंपरा / व्रतवैकल्य / सणसमारंभ

Books for Reading and Reference:-

1. जोशी ज. वा. धर्माचे तत्वज्ञान (कॉन्टिनेटल प्रकाशन, पुणे)
2. तर्कतीर्थ लक्ष्मणशास्त्री जोशी, सर्वधर्म समीक्षा, प्राज्ञ पाठशाला, वाई
3. तर्कतीर्थ लक्ष्मणशास्त्री जोशी, हिंदू धर्म परीक्षा, प्राज्ञ पाठशाला, वाई
4. श्रीमती सिंधू डांगे, बौद्ध धर्म व तत्वज्ञान
5. स्वातंत्र्योत्तर महाराष्ट्रतील धर्मचिंतन : डॉ.नवनाथ रासकर
6. Edwards D.M.- Philosophy of Religion (Hodder and Stoughton)
7. Lewis H.D.- Philosophy of Religion (Tata yourself Series)
8. Hicks - Philosophy of Religion
9. John E.Smith- Philosophy of Religion (Macmillan of Co.) 1969
10. Brian Davies- Introduction to Philosophy of Religion OUP 1982
11. धर्माचे तत्वज्ञान : डॉ.निगळ, प्रा.फापाळे

B.A.III Philosophy (Special)
Paper No.-X (b)
Philosophy of Saints(Part I)
Semester - V

1. Basaveshwar:-
 - A) Views on- Bhakti and God
 - B) Doctrine of Kayak:- views on Pravatti and Nivatti
 - C) Views on –Equality of cast and gender.
2. Kabir:-
 - A) View on nature of Ultimate Reality
 - B) Concept of Guru, Distinction between sadguru and Dharmguru.
 - C) Criticism of traditional religion.
3. Nanak
 - A) Nature and Principles of Sikhism
 - B) Concepts of Hukum and Bhay
 - C) Concepts of Bhakti and Sahaj

4. Meerabai:-

- A) Concept of Prembhakti-Social and Spizitual dimension
B) Spiritual development of meerabai, individual and social dimension.

बी.ए.भाग 3 – तत्त्वज्ञान

पेपर नं. 10 (ब)

संतांचे तत्त्वज्ञान (भाग 1)

सत्र – 5

- 1) बसवेश्वर :-
अ. भक्ति आणि ईश्वर विषयक मते
ब. कायक सिद्धांत – प्रवृत्ती आणि निवृत्ती विषयक मते
क. जातीय आणि लैंगिक समानतेविषयीची मते
- 2) कबीर :-
अ. अंतिम सत्याच्या स्वरूपाविषयीचे मत
ब. गुरु संकल्पना – सद्गुरु आणि धर्मगुरु यातील फरक
क. पारंपरिक धर्मविषयीची टीका
- 3) नानक :-
अ. शीखवादाचे स्वरूप आणि तत्त्वे
ब. हुकूम आणि श्रमसंकल्पना
क. भक्ति आणि सहज संकल्पना
- 4) मीराबाई :-
अ. प्रेम भक्तीची संकल्पना – सामाजिक आणि आध्यात्मिक आराम
ब. मीराबाईचा आध्यात्मिक विकास – व्यक्तिगत आणि सामाजिक आशय.

Books for Reading:-

1. र. रा. गोसावी, पाच भक्तिसंप्रदाय, मेहता पब्लिशिंग हावूस, पुणे-1998
2. डॉ. गोविंद त्रिगुणायत- कबीर की विचारधारा, साहित्यनिकेतन, कानपूर
3. डॉ. श. गो. तुळपुळे- पाच संतकवी, सुविचार प्रकाशन मंडळ, पुणे-1982
4. गं.बा. सरदार- संत वाडःमयाची फलश्रुती, श्रीविद्या प्रकाशन, पुणे-1982
5. श. दा. पेंडसे- महाराष्ट्राचा भागवत धर्म, कॉन्टिनेटल प्रकाशन, पुणे
6. व. दि. कुलकर्णी- श्री. वनभुवनी, सोहम प्रकाशन, पुणे-1991
7. म. वा. घोंड, पसायदान- म. पा. स. प्रकाशन, पुणे
8. डॉ. कृष्णदेव शर्मा, (संपा.) मीराबाई पदावली, रीगल बुक डेपो, नवी दिल्ली
9. भगवानदास तिवारी- मीरा की भक्ती और उसकी काव्यसाधना का अनुशीलन, साहित्यभवन (प्रा.) लि.अलाहाबाद
10. श्री. गाडगे महाराज- गो. नी. दांडेकर, मॅजेस्टिक बुकस्टॉल, मुंबई-4
11. प्रा. रा.तु. भगत -श्री. गाडगेमहाराज गौरवग्रंथ, चैतन्य प्रकाशन, कोल्हापूर
12. Darshan Sing- The Religion of Guru Nanak, Lyal Book Trust
13. Thipperaswami, Basaweshwar, Maker of Indian Literature service sahitya.

B.A.III Philosophy (Special)
Paper No.-XI (a)
Contemporary Philosophy
(Indian) Semester - V

1. Mahatma Jotirao Phule:-
 - A) Views on education of women and shudras
 - B) Concept of Slavery
 - C) Sarvajanic Satyadharm
2. Mahatma Gandhi:-
 - A) Views on Caste and Untouchability
 - B) Concept of Truth and Non-violence
 - C) Satyagraha and Sarvodaya
3. Dr. Babasaheb Ambedkar:-
 - A) Criticism of Caste System
 - B) Concepts of Liberty, Equality and Fraternity
 - C) Dhamma and Religion
4. Vivekanand:-
 - A) Concept of Devine nature of man
 - B) Universal religion
 - C) Practical Vedanta

बी.ए.भाग 3 तत्त्वज्ञान
पेपर नं.11 (अ)
समकालीन तत्त्वज्ञान
(भारतीय)
सत्र - 5

- 1) महात्मा ज्योतिराव फुले:-
 - अ. स्त्रिया व शुद्रांच्या शिक्षणाविषयीची मते
 - ब. गुलामगिरीची संकल्पना
 - क. सार्वजनिक सत्यधर्म
- 2) महात्मा गांधी
 - अ. जातीव्यवस्था व अस्पृश्यता विषयीची मते
 - ब. सत्य आणि अहिंसा
 - क. सत्याग्रह आणि सर्वोदय
- 3) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर
 - अ. जातीव्यवस्थेवरील टीका
 - ब. स्वातंत्र, समता आणि बंधूभाव
 - क. धम्म आणि धर्म

4) विवेकानंद

- अ. मानवाचे दैवी स्वरूप
- ब. वैश्विक धर्म
- क. व्यावहारिक वेदांत

Books for Reading and Reference:-

1. महात्मा फुले:- व्याकित्व व विचार
2. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर:- भगवान बुद्ध आणि त्यांचा धम्म सिध्दार्थ प्रकाशन, मुंबई.
3. माधवी कवी :- आधुनिक तत्वज्ञानातील विचारप्रवाह
4. डॉ. नागोराव कुंभार:- विसाव्या शतकातील पाश्चात्य तत्वज्ञान (संपा.) प्रबोधन प्रकाशन, लातूर
5. डॉ. शि.स. अंतरकर:- भाषा, सत्य आणि तर्क (अनु.) कॉन्टिनेटल प्रकाशन, पुणे
6. ए. जे. यांचे तत्वज्ञान:- परामर्श, खंड 12, अंक 1, मे-1990 तत्वज्ञान विभाग-पुणे विद्यापीठ, पुणे प्रकाशन.
7. रविंद्र मनोहर:- अस्तित्ववाद, भारत मुद्रक प्रकाशक, औरंगाबाद, 1979
8. विरगेन्स्टाईन:- परामर्श-विशेषांक, तत्वज्ञान विभाग, पुणे विद्यापीठ, पुणे प्रकाशन
9. विवेकानंद समग्र वाडमय रामकृष्ण मठ, कलकत्ता प्रकाशन
10. N. K. Bose:- Selections from Gandhi Navjivan, 1957
11. B.R. Ambedkar:- Annihilation of Cast
12. A. J. Ayer:- Language, Truth and Logic
13. G. Pitcher:- Philosophy of Wittgenstein, Prentice, New Delhi, 1972

Paper No.-XI (b)
Philosophy of Education (Part - I)
Semester - V

1. Philosophy and Education
 - A) Meaning of Philosophy
 - B) Meaning of Education
 - C) Relation between Philosophy and Education
2. Idealism and Education
 - A) Exponents and main Philosophical Ideas of Idealism
 - B) Aims of Education
 - C) The curriculum and methods of teaching.
3. Naturalism and Education
 - A) Exponents and main Philosophical Ideas of naturalism
 - B) Aims of Education
 - C) The curriculum and methods of teaching

4. Pragmatism and Education

- A) Exponents and main Philosophical Ideas of Pragmatism
- B) Aims of Education
- C) The Curriculum and methods of teaching.

बी.ए.भाग-3 तत्त्वज्ञान
पेपर नं.11 (ब)
शिक्षणाचे तत्त्वज्ञान
सत्र - 5

1) तत्त्वज्ञान आणि शिक्षण :-

- अ. तत्त्वज्ञान म्हणजे काय?
- ब. शिक्षण म्हणजे काय?
- क. तत्त्वज्ञान आणि शिक्षण यातील संबंध

2) आदर्शवाद आणि शिक्षण :-

- अ. अध्यालवादाचे प्रमुख प्रवर्तक आणि तात्त्विक संकल्पना
- ब. अध्यालवादानुसार ध्येये
- क. अभ्यासक्रम आणि अध्यापन पद्धती

3) निसर्गवाद आणि शिक्षण :-

- अ. निसर्गवादाचे प्रमुख प्रवर्तक आणि तात्त्विक संकल्पना
- ब. निसर्गवादानुसार ध्येये
- क. अभ्यासक्रम आणि अध्यापन पद्धती

4) फलतः प्रामाण्यवाद आणि शिक्षण :-

- अ. फलतः प्रामाण्यवादाचे प्रमुख प्रवर्तक आणि तात्त्विक संकल्पना
- ब. फलतः प्रामाण्यवादानुसार शिक्षणाची ध्येये
- क. अभ्यासक्रम आणि अध्यापनपद्धती

Books for Reading and Reference:-

1. डॉ. मधुकर कुंडले- शैक्षणिक तत्त्वज्ञान व शैक्षणिक समाजशास्त्र महाराष्ट्र ग्रंथनिर्मिती, विद्या प्रकाशन, पुणे.
2. डॉ. न. रा. पारसनीस- शिक्षणाची तात्त्विक व समाजशास्त्रीय भूमिका नूतन प्रकाशन, पुणे
3. प्रा. वि. पां. बोकील- शिक्षणाचे तत्त्वज्ञान, चित्रशाळा प्रकाशन, पुणे-2
4. प्रा. एल.जी. देशमुख- शिक्षणाचे तत्त्वज्ञान व समाजशास्त्र फडके प्रकाशन, कोल्हापूर
5. Bhatia- Philosophy and Education
6. J.C. Agrawal- Theory and Principles of Education Vikas Publishing House Pvt. Ltd., New Delhi.
7. Dr. A.S. Seetharamu- Philosophy of Education Ashish Publishing House, New Delhi.

8. ग. वि. अकोळकर— शैक्षणिक तत्वज्ञानाची रुपरेषा
9. य. ज. धारुरकर— शैक्षणिक तत्वज्ञान

PHILOSOPHY (Special) Paper - XII
Systems of Indian Philosophy (Part-II)
Semester - VI

1. Vaisesika Darshan:-
 - A) Nature of Vaisesika Philosophy
 - B) Classification of Padarthas (Seven Categories)
 - C) Theory of Atomism
2. Nyaya Darshan:-
 - A) The Nature and Kinds of Pramanas
 - B) Nature and Kinds of Pratyaksa and anumana
 - C) Hetvabhava
3. Visistadvaita Darshan:-
 - A) Views on Vedanta
 - B) Cit, Acit and Isvara
 - C) Concept of Moksha
4. Dvaita Darshan:-
 - A) Five kinds of Bheda
 - B) Reality of world
 - C) Nature of Moksha

तत्वज्ञान(विशेष)पेपर नं.12
भारतीय तत्वज्ञानातील दर्शने
सत्र - 6

- 1) वैशेषिक दर्शन :-
 - अ. वैशेषिक तत्वज्ञानाचे स्वरुप
 - ब. सात पदार्थ
 - क. परमाणूवादाचा सिध्दांत
- 2) न्याय दर्शन :-
 - अ. प्रमाणांचे स्वरुप व प्रकार
 - ब. प्रत्यक्ष आणि अनुमानाचे प्रकार
 - क. हेत्वाभास

- 3) विशिष्टाद्वैत दर्शन
अ. वेदांताबदलचा दृष्टिकोन
ब. चित्, अचित् आणि ईश्वर
क. मोक्षाची संकल्पना

- 4) द्वैत दर्शन
अ. भेदाचे पाच प्रकार
ब. जगाचे सत् स्वरूप
क. मोक्षाचे स्वरूप

Books for Readings: _

1. श्री. ह. दिक्षित	:-	भारतीय तत्वज्ञान
2. ग. ना. जोशी	:-	भारतीय तत्वज्ञानाचा बृहद इतिहास
3. भा. ग. केतकर	:-	भारतीय तत्वज्ञानाची रूपरेषा
4. पी. डी. चौधरी	:-	भारतीय तत्वज्ञानाचा इतिहास
5. डॉ. वेदप्रकाश डोणगावकर	:-	भारतीय तत्वज्ञान

Books for Readings: _

1. Dr. S. Radhakrishnan	:-	Indian Philosophy Vol. I & II
2. Charatterji and Dutta	:-	Introduction to Indian Philosophy
3. Hiriyanna	:-	Outlines of Indian Philosophy.

PHILOSOPHY (Special)
Paper No.-XIII
Western Philosophy (Recent)
Semester - VI

1. Idealism:-

- A) Nature of Idealism
- B) T.H.Green's Idealism
- C) F.H.Bradely's Absolute Idealism-Appearance and Reality

2. Materialism:-

- A) What is Materialism?
- B) Marxism:- Historical Materialism
- C) Marxism:- Dialectical Materialism.

3. Pragmatism:-

- A) Definition & Nature of Pragmatism
- B) Willian James's – Radical empiricism.
- C) The Pragmatic theory of truth (Willian James)

4. Realism:-

- A) Nature of Realism
- B) Sense data
- C) Existence of external world

पेपर नं.XIII
पाश्चात्य तत्वज्ञान
(अर्वाचिन)
सत्र – VI

1) चिद्वाद:-

- अ. चिद्वादाचे स्वरूप
- ब. टी.एच. ग्रीनचा चिद्वाद
- क. एफ.एच.ब्रॅडलेचा निरुपाधिक चिद्वाद-आभास आणि सत्य

2) जडवाद:-

- अ. जडवाद म्हणजे काय ?
- ब. मार्क्सवाद-ऐतिहासिक जडवाद
- क. द्वंद्वात्मक जडवाद

3) फलतः प्रामाण्यवाद

- अ. फलतः प्रामाण्यवादाची व्याख्या व स्वरूप
- ब. विल्यम जेम्सचा मुलभूत अनुभववाद
- क. सत्य विषयक विल्यम जेम्सची फलतः प्रामाण्यवादाची उपपत्ती

4) वास्तववाद

- अ. वास्तववादाचे स्वरूप
- अ. वेदनदत्त उपपत्ती
- ब. बाहयजगाचे अस्तित्व

Books for Reading:-

1. दि. य. देशपांडे :- अर्वाचीन पाश्चात्य तत्वज्ञान भाग 1 व 3
2. ग. ना. जोशी :- पाश्चात्य तत्वज्ञानाचा इतिहास खंड 2 व 3.
3. W.K. Wright :- A History of modern philosophy
4. D. M. Datta :- Chief currents of contemporary philosophy.
5. John Passmore:- Hundred years of Philosophy.

Books for Reference:-

1. दे. द. वाडेकर :- मराठी तत्वज्ञान महाकोस खंड 1 व 2
2. G. I. Warnock :- English Philosophy since 1900
3. D.I.O. Connoz :- A critical History of Western Philosophy

Paper No.-XIV (a)
Scientific Method
Semester - VI

1. Scientific Method
 - A) Nature of Science
 - A) Nature of Scientific Method
 - B) Stages of Scientific Investigation
2. Hypothesis:-
 - A) Definition, Nature & Importance of Hypothesis
 - B) Conditions of Valid Hypothesis
 - C) Kinds of Hypothesis
3. Laws of Nature and Explanation:-
 - A) Meaning and Types of Laws
 - B) Kinds of Laws of Nature
 - C) Scientific Explanation-Kinds of Scientific Explanation.
4. Fallacies:-
 - A) Formal Fallacies
 - B) Verbal Fallacies
 - C) Non-Verbal Fallacies

बी.ए. तत्त्वज्ञान (विशेष)
पेपर नं.14(अ)
वैज्ञानिक पध्दती

- 1) वैज्ञानिक पध्दती:-
 - अ. विज्ञानाचे स्वरूप
 - ब. वैज्ञानिक पध्दतीचे स्वरूप
 - क. वैज्ञानिक संशोधनाच्या अवस्था
- 2) अभ्युपगम (सिध्दांतकल्पना):-
 - अ. अभ्युपगमाची व्याख्या, स्वरूप आणि महत्व
 - ब. युक्त अभ्युपगमाच्या अटी
 - क. अभ्युपगमाचे प्रकार
- 3) निसर्गाचे नियम व उपपादन (सात्विकरण)
 - अ. नियमाचा अर्थ व प्रकार
 - ब. निसर्गाच्या नियमांचे प्रकार
 - क. वैज्ञानिक उपपादन:- वैज्ञानिक उपपादनाचे प्रकार

4) तर्कदोष:-

- अ. आकारिक तर्कदोष
- ब. शाब्दिक तर्कदोष
- क. अ-शाब्दिक तर्कदोष

अभ्यासाची पुस्तके:-

- 1. श्रीनिवास हरी दिक्षित — तर्कशास्त्र
- 2. हुत्याळकर, काळे, कावळे — सुगम तर्कशास्त्र आणि वैज्ञानिक पध्दती
- 3. नांगरे, वाघतोडे, हिरवे — पारंपारिक तर्कशास्त्र, (शिवाजी विद्यापीठ प्रकाशन)
- 4. K.T. Basantani - Introduction to Logic
- 5. Cohen and Nagel - Introduction to Logic and Scientific Method

Books for Reading:-

- 1. श्रीनिवास हरी दिक्षित :- तर्कशास्त्र
- 2. हुत्याळकर, काळे, सावळे:- सुगम, तर्कशास्त्र आणि वैज्ञानिक पध्दती
- 3. नांगरे, वाघमोडे, हिरवे :- पारंपरिक तर्कशास्त्र, (शिवाजी विद्यापीठ, प्रकाशन)
- 4. K. T. Basantani :- Introduction to Logic
- 5. Cohen and Nagel :- Introduction to Logic and Scientific Method.

Books for Reference:-

- 1. प्रा. मुकुंद कदम :- सुलभ तर्कशास्त्र
- 2. डॉ. ज. रा. दामोळे :- वैज्ञानिक पध्दती
- 3. नांगरे, पिटके, फरतारे, वाघमोडे व हिरवे :- वैज्ञानिक पध्दती (शिवाजी विद्यापीठ, प्रकाशन)
- 4. Gupta S.P. :- Logic and Scientific Method
- 5. Hirawe, Pitake & Dr. (Smt.) Patankar :- Scientific Method (Shivaji University Publication)

Paper No.-XIV (b)
Symbolic Logic
Semester - VI

1. Quantil Logic:-

- A) Quantifier-Definition, kinds and uses
- B) Singular and General Propositions Universal and Existential Propositions.
- C) Individual variables and Individual constants.

2. Rules of Quantification (Preliminary Version):-

- A) Rules of Quantification
1. U.I., 2. U.G., 3. E.I., 4. E.G.
- B) Formal Proof of Argument involving Quantified Propositions.

3. Multiply General Propositions and Revised rules of Quantification.
 - A) Singly General and Multiply General Propositions.
 - B) Free and Bound variables, symbolising multiply General Propositions.
 - C) Revised Rules of Quantification, Proofs of arguments involving multiply General Propositions.
4. The Rule of Quantifier Negation and Logical Truths:
 - A) Rule of Quantifier Negation
 - B) Demonstration of Logical Truths involving Quantifiers.

पेपर नं.14 (ब)
सांकेतिक तर्कशास्त्र
सत्र – 6

1. संख्यापनीय तर्कशास्त्र:—
 - अ. संख्यापन— व्याख्या, संख्यापनाचे प्रकार, उपयोग
 - ब. एकवाची आणि सामान्यवाची विधाने, वैश्विक व अस्तित्वाची विधाने
 - क. व्यक्ती चरे व व्यक्ती अचरे
2. सांख्यिकीकरणाचे नियम:—
 - अ. 1) U.I. 2) U.G. 3) E.I. 4) E.G.
 - ब. सांख्यिकृत विधानांनीयुक्त युक्तिवादांची आकारिक सिध्दता
3. बहुसामान्यवाची विधाने आणि सांख्यिकीकरणाचे सुधारित नियम:—
 - अ. एक सामान्यवाची आणि बहुसामान्यवाची विधाने
 - ब. मुक्त व बद्ध चरे, बहुसामान्यवाची विधानांची चिन्हांकने
 - क. सांख्यिकीकरणाचे सुधारित नियम, बहुसामान्यवाची विधानांनी युक्त युक्तिवादांची सिध्दता
4. संख्यात्मक निषेधाचा नियम व तार्किक सत्यांची सिध्दता:—
 - अ. संख्यापक निषेधाचा नियम
 - ब. सांख्यिकृत तार्किक विधानांची सिध्दता

Books for Study:-

1. Copi I.M. Symbolic Logic V Edn. Macmillan Publishing Co.London, New York.
2. Rich Elaine, Knight Kevin, Artificial Intelligence 2nd ed. Tata MC Graw Hill, 1995
3. डॉ. सु शि. बारलिंगे, डॉ. मो. प्र. मराठे :- तर्करेखा भाग 1 व 2
4. प्रा. मे. पुं रेगे, आकारिक तर्कशास्त्र, कॉटिनेंटल प्रकाशन, पुणे
(परीक्षेच्या दृष्टीने या पुस्तकातील देवनागरीमधील प्रतिकांचे उदा. क, ख, ग यांचे
रुपांतर रोमन प्रतिकांमध्ये म्हणजेच च ए फ ए त मध्ये केले जातील.)
5. डॉ. बी. आर. जोशी, प्रा. एस. व्ही. कुलकर्णी प्रा. इ. आर. मठवाले – 'तर्कविद्या'
भाग— 1 व 2

Books for Reference:-

1. Huges and Londey :- Elements of Logic
2. Basson and O Conner, Introduction to symbolic Logic
3. प्रा. दि. य. देशपांडे :- सांकेतिक तर्कशास्त्र
4. प्रा. व्ही. व्ही. अकोलकर :- तर्कदीपिका
5. Korde and Sawant :- Elements of Logic
6. K. B. Nangare,
Dr. P. B. Chougale, :- Modern Logic
R.V. Pharatare :- (Shivaji Univerity Publication)

Total Marks 40

Distribution of Marks

1. Complete the following sentences : one mark each for five sentences : 10
2. Short answers (any Two) out of 3 : 20

OR

- (a) Truth tables : any Three out of 4 : 12
- (b) Truth tree : any Two out of 3 : 8
3. (a) Proving arguments by C.P. One out of two : 7
- (b) Proving arguments by I.D. One out of two : 7
- (c) Proving Tautologies by C.P. or I.D. any one out of two : 6

Paper No.-XV (a)

Philosophy of Religion (Part - II)

Semester - VI

1. Philosophical Thoughts of :-
 - A) Hinduism, Buddhism,
 - B) Jainism & Shikhism
 - C) Islam and Christianity
2. God, Nature and Man
 - A) Attributes of God
 - B) Problem of Creation
 - C) God and Man
3. Existence of God
 - A) Concept of God
 - A) For existence of God-Indian Views
 - B) For existence of God-Western views
4. Immortality of Soul:-
 - A) The meaning and possibility of Immortality.
 - B) Concepts of Immortality survival, Reincarnation, Transmigration
 - C) Dectorine of Karma

बी.ए.भाग-3 तत्त्वज्ञान (विशेष)
पेपर नं.15 (अ)
धर्माचे तत्त्वज्ञान (भाग - 2)
सत्र - VI

1. तत्त्वज्ञान विषयक विचार :
 - अ) हिंदुमत, बौद्धमत
 - ब) जैनमत-शीख मत
 - क) इस्लाम आणि ख्रिश्चन
2. ईश्वर, निसर्ग आणि मानव :
 - अ)ईश्वराचे गुण
 - ब) निर्मितीची समस्या
 - क)ईश्वराचे आणि मानव
3. ईश्वराचे अस्तित्व :
 - अ) ईश्वर संकल्पना
 - अ) भारतीय मतानुसार ईश्वर अस्तित्व
 - क) पाश्चात्य मतानुसार ईश्वर अस्तित्व
4. आत्म्याचे अमरत्व :
 - अ) अमरत्वाचा अर्थ आणि शक्यता
 - ब) अमरत्वाच्या संकल्पना - जीवंत राहणे, पुनर्जन्म, अवतार
 - क)कर्मसिद्धांत

Books for Reading and Reference:-

1. जोशी ज. वा. धर्माचे तत्त्वज्ञान (कॉन्टिनेटल प्रकाशन, पुणे)
2. तर्कतीर्थ लक्ष्मणशास्त्री जोशी, सर्वधर्म समीक्षा, प्राज्ञ पाठशाला, वाई
3. तर्कतीर्थ लक्ष्मणशास्त्री जोशी, हिंदू धर्म परीक्षा, प्राज्ञ पाठशाला, वाई
4. श्रीमती सिंधू डांगे, बौद्ध धर्म व तत्त्वज्ञान
5. डॉ.नवनाथ रासकर, स्वातंत्र्योत्तर महाराष्ट्रातील धर्मचिंतन
6. Edwards D.M.- Philosophy of Religion
(Hodder and Stoughton)
7. Lewis H.D.- Philosophy of Religion (Tata yourself Series)
8. Hicks - Philosophy of Religion
9. John E.Smith- Philosophy of Religion (Macmillan of Co.) 1969
10. Brian Davies- Introduction to Philosophy of Religion OUP 1982

B.A.III Philosophy (Special)
Paper No.-XV (b)
Philosophy of Saints(Part II)
Semester - VI

1. Dnyaneshwar:-

- A) Philosophical basis of Varkari Pantha.
- B) Reconciliation of Dnyanayoga, Bhaktiyoga and Karmyoga.
- C) Significance of Pasaayadan

2. Tukaram:-

- A) Concept of true Dharma and criticism pakhandha
- B) His growth from a commoner to sainthood.
- C) Tuka Zalase Kalas:- Culmination of Varkari cult.

3. Ramdas:-

- A) Prapanch and Paramartha.
- B) Vivekavada
- C) Prayatnavada

4. Gadage Maharaj:-

- A) Method of dialogue and keertan.
- B) Social view on cleanliness of villages, addiction, indebtedness, social inequality, illiteracy and dowry.
- C) Views on Godworship and Irradiction of blind faith.

बी.ए.भाग-3 तत्त्वज्ञान (विशेष)
पेपर नं.15 (ब)
संतांचे तत्त्वज्ञान (भाग 2)
सत्र - VI

1) ज्ञानेश्वर

- अ. वारकरी संप्रदायाचे तात्त्विक अधिष्ठान
- ब. ज्ञानयोग, भक्तीयोग आणि कर्मयोग यांचा समन्वय
- क. पसायदानाचे महत्त्व

2) तुकाराम

- अ. खरा धर्म आणि पाखंड संकल्पना
- ब. सामान्यत्वाकडून संतपणाकडे वाटचाल
- क. तुका झालासे कळस

3) रामदास

- अ. प्रपंच आणि परमार्थ
- ब. विवेकवाद
- क. प्रयत्नवाद

4) संत गाडगे महाराज

अ. संवाद पद्धती आणि कीर्तन

ब. ग्रामीण स्वच्छता, व्यसनाधीनता, कर्जबाजारीपणा, सामाजिक विषमता, अज्ञान, हुंड्याची प्रथा याविषयीची सामाजिक मते

क. ईश्वराच्या उपासनेविषयीची मते आणि अंधश्रद्धा निर्मूलन ठववो वित त्मंकपदहरू.

Books for Reading :-

1. र. रा. गोसावी, पाच भक्तिसंप्रदाय, मेहता पब्लिशिंग हावूस, पुणे-1998
2. डॉ. गोविंद त्रिगुणायत- कबीर की विचारधारा, साहित्यनिकेतन, कानपूर
3. डॉ. श. गो. तुळपुळे- पाच संतकवी, सुविचार प्रकाशन मंडळ, पुणे-1982
4. गं.बा. सरदार- संत वाडःमयाची फलश्रुती, श्रीविद्या प्रकाशन, पुणे-1982
5. श. दा. पेंडसे- महाराष्ट्राचा भागवत धर्म, कॉन्टिनेटल प्रकाशन, पुणे
6. व. दि. कुलकर्णी- श्री. वनभुवनी, सोहम प्रकाशन, पुणे-1991
7. म. वा. घोंड, पसायदान- म. पा. स. प्रकाशन, पुणे
8. डॉ. कृष्णदेव शर्मा, (संपा.) मीराबाई पदावली, रीगल बुक डेपो, नवी दिल्ली
9. भगवानदास तिवारी- मीरा की भक्ती और उसकी काव्यसाधना का अनुशीलन, साहित्यभवन (प्रा.) लि.अलाहाबाद
10. श्री. गाडगे महाराज- गो. नी. दांडेकर, मॅजेस्टिक बुकस्टॉल, मुंबई-4
11. प्रा. रा.तु. भगत, श्री गाडगेमहाराज गौरवग्रंथ, चैतन्य प्रकाशन, कोल्हापूर
- 12- Darshan Sing- The Religion of Guru Nanak, Lyal Book Trust
- 13- Thipperaswami, Basaweshwar, Maker of Indian Literature service sahitya.

B.A.III Philosophy (Special)

Paper No.-XVI (a)

Contemporary Philosophy

(Western)

Semester - VI

1. Jean Paul Sartre:-
 - A) Sartre as Existentialist
 - B) Being for itself, Being on Itself, Being for others.
 - C) Concepts of Freedom and badfaith
2. A.J. Ayer:-
 - A) Verifiability Principle
 - B) A Priori and Analytic Propositions
 - C) Approach to Metaphysics
3. Wittgenstein:-
 - A) His Philosophy
 - B) Picture theory of meaning
 - C) Language Games

4. B. Russell:-

- A) Kinds of Knowledge
- B) Logical Atomism
- C) Value of Philosophy

बी.ए.भाग-3 तत्त्वज्ञान (विशेष)
पेपर नं.16 (अ)
समकालीन तत्त्वज्ञान (पाश्चिमात्य)
सत्र - VI

1) जॉन पॉल सार्त्र

- अ. सार्त्रचे अस्तित्ववादी तत्त्वज्ञान
- ब. स्वहेतूक सत्, स्वनिहित सत्, स्वेतर (परहेतूक) सत्
- क. स्वातंत्र्य, दुःश्रद्धा

2) ए. जे. एअर

- अ. प्रचितीचे तत्व
- ब. अनुभवपूर्व आणि विश्लेषक विधाने
- क. सद्वस्तू शास्त्राविषयीचा दृष्टीकोन

3) विट्गेनस्टाईन

- अ. विट्गेनस्टाईनचे तत्त्वज्ञान
- ब. अर्थविषयक चित्रसिध्दांत
- क. भाषिक खेळ

4) रसेल:-

- अ. ज्ञानाचे प्रकार
- ब. तार्किक परमाणूवाद
- क. तत्त्वज्ञानाचे महत्त्व

Books for Reading and Reference:-

1. माधवी कवी :- आधुनिक तत्त्वज्ञानातील विचारप्रवाह
2. विसाव्या शतकातील पाश्चात्य तत्त्वज्ञान संपा.डॉ. नागोराव कुंभार, प्रबोधन प्रकाशन, लातूर
3. भाषा, सत्य आणि तर्क अनु. डॉ. शि.स. अंतरकर, कॉन्टिनेटल प्रकाशन, पुणे
4. ए. जे.एअर यांचे तत्त्वज्ञान:- परामर्श, खंड 12, अंक 1, मे-1990 तत्त्वज्ञान विभाग-पुणे विद्यापीठ, पुणे प्रकाशन.
5. विरगेन्स्टाईन:- परामर्श-विशेषांक, तत्त्वज्ञान विभाग, पुणे विद्यापीठ, पुणे प्रकाशन
6. Language, Truth and Logic - A. J. Ayer
7. Philosophy of Wittgenstein, Prentice, G. Pitcher, New Delhi, 1972

B.A.III Philosophy (Special)
Paper No.-XVI (b)
Philosophy of Education (Part II)
Semester - VI

1. Religion and Education
 - A) Meaning and nature of religion.
 - B) Aspects of Religious Education.
 - C) Importance of Religious Education.

2. Discipline and Freedom
 - A) Concept of Discipline
 - B) Concept of Freedom
 - C) Reconciliation of discipline and freedom.

3. Democratic Socialism and Education
 - A) Characteristics of Democratic Socialism
 - B) Educational Policies of Democratic Socialism.

4. Education and National Integration
 - A) Meaning of National Integration
 - B) Need of National Integration
 - C) Educational Programmes for National Integration.

बी.ए.भाग-3 तत्त्वज्ञान
पेपर नं.16 (ब)
शिक्षणाचे तत्त्वज्ञान
सत्र - 6

- 5) धर्म आणि शिक्षण :-
 - अ. धर्माचा अर्थ आणि स्वरूप
 - ब. धार्मिक शिक्षणाची अंगे
 - क. धार्मिक शिक्षणाचे महत्त्व

- 6) शिस्त व स्वातंत्र्य :-
 - अ. शिस्तीची संकल्पना
 - ब. स्वातंत्र्याची संकल्पना
 - क. शिस्त व स्वातंत्र्य यांचा समन्वय

- 7) लोकशाही समाजवाद आणि शिक्षण :-
 - अ. लोकशाही समाजवादाची वैशिष्ट्ये
 - ब. लोकशाही समाजवादाची शैक्षणिक धोरणे

- 8) शिक्षण आणि राष्ट्रीय एकात्मता :-
अ. राष्ट्रीय एकात्मतेचा अर्थ
ब. राष्ट्रीय एकात्मतेची गरज
क. राष्ट्रीय एकात्मतेसाठी शैक्षणिक उपक्रम

Books for Reading and Reference:-

1. डॉ. मधुकर कुंडले- शैक्षणिक तत्वज्ञान व शैक्षणिक समाजशास्त्र महाराष्ट्र ग्रंथनिर्मिती, विद्या प्रकाशन, पुणे.
2. डॉ. न. रा. पारसनीस- शिक्षणाची तात्विक व समाजशास्त्रीय भूमिका नूतन प्रकाशन, पुणे
3. प्रा. वि. पां. बोकील- शिक्षणाचे तत्वज्ञान, चित्रशाळा प्रकाशन, पुणे-2
4. प्रा. एल.जी. देशमुख- शिक्षणाचे तत्वज्ञान व समाजशास्त्र फडके प्रकाशन, कोल्हापूर
5. Bhatia- Philosophy and Education
6. J.C. Agrawal- Theory and Principles of Education Vikas Publishing House Pvt. Ltd., New Delhi.
7. Dr. A.S. Seetharamu- Philosophy of Education Ashish Publishing House, New Delhi.
8. ग. वि. अकोळकर- शैक्षणिक तत्वज्ञानाची रुपरेषा
9. य. ज. धारुरकर- शैक्षणिक तत्वज्ञान